

ВСТУП

Деструктивний вплив господарської діяльності людини на довкілля й суспільство на початку XXI століття актуалізував проблему державного регулювання та економічного оцінювання техногенних збитків у національному господарстві. Наслідками такого впливу є існування в національному господарстві збитків через постійне та аварійне забруднення довкілля викидами, скидами і відходами, вичерпування невідновних природних ресурсів, погіршення стану відновлюваних ресурсів, накопичення небезпечних відходів, що, в результаті, призводить до зниження рівня людського капіталу, навіть його втрати. Вирішення цієї проблеми в площині управління національним господарством полягає у досягненні стійкого балансу між ринковим і державним регулюванням техногенних збитків, у формуванні ефективних методів, моделей та інструментів їх регулювання з метою стимулювання інтенсивного розвитку економіки з мінімально можливими збитками.

Фундаментальні засади теорії економіки збитків сформували провідні українські науковці: О. М. Алімов, Л. С. Гринів, Б. М. Данилишин, О. Є. Кузьмін, Л. Г. Мельник, В. В. Микитенко, І. В. Недін, Ю. Ю. Туниця, М. А. Хвесик, Є. В. Хлобистов, А. І. Яковлев та інші. Вагомий внесок у формування економічних механізмів регулювання збитків, спричинених наслідками господарської діяльності, зробили О. О. Веклич, М. В. Римар, С. Л. Шульц та інші. Проблемні аспекти вибору та формування методів, моделей та інструментів державного регулювання та економічного оцінювання техногенних збитків визначено у працях таких вчених, як: І. В. Алексеєв, В. Я. Брич, Б. В. Буркинський, Т. П. Галушкіна, О. О. Кундицький, Й. М. Петрович, В. Є. Реутов, Н. І. Хумарова, Л. О. Шкварчук; соціогуманістичні засади модернізації економіки, освіти і науки в напрямі реалізування концепції сталого розвитку – Д. О. Баюра, С. Й. Вовканич, Л. Л. Гриценко, С. М. Злупко, С. М. Ілляшенко, П. Г. Перерва, Ж. В. Поплавська, О. М. Свінцов; логістичні засади управління потоками ресурсів на мікро- та макрорівнях – Є. В. Крикавський, Р. Р. Ларіна, М. В. Одрехівський, Н. Б. Савіна, Н. І. Чухрай; систему показників та індикаторів економічного оцінювання складових стійкого розвитку економіки – В. І. Борейко, О. Г. Мельник, О. В. Пирог, О. В. Прокопенко, С. К. Харічков та ін.

Однак поза увагою дослідників залишилися концептуальні та методологічні засади економічного оцінювання на макрорівні всієї сукупності видів техногенних збитків з урахуванням взаємозв'язку між факторами формування цих збитків у національному господарстві. Зокрема, відсутні напрацювання щодо вибору інструментарію державного регулювання техногенних збитків відповідно до рівня

деструктивного впливу господарської діяльності; формування дієвих економічних структур та їх нових організаційних форм з мінімально можливими техногенними збитками. Також недостатньо дослідженим залишається інструментальний аспект теорії економічного оцінювання складових техногенних збитків.

Метою дослідження є обґрунтування концептуальних, методологічних та методико-прикладних засад з економічного оцінювання та державного регулювання техногенних збитків у національному господарстві.

Об'єктом дослідження є процеси виникнення техногенних збитків у національному господарстві, їх економічного оцінювання та регулювання.

Предмет дослідження – концептуальні, теоретико-методологічні та прикладні засади з економічного оцінювання та державного регулювання техногенних збитків у національному господарстві.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у концептуальному вирішенні науково-прикладної проблеми формування й реалізування політики державного регулювання деструктивного техногенного впливу господарської діяльності на населення, довкілля й економіку та економічного оцінювання техногенних збитків, спричинених цим впливом.

Теоретико-методологічну основу монографії становлять фундаментальні положення економічної теорії, теорії економічних збитків, сучасних концепцій теорії систем і управління, методології державного регулювання господарської діяльності, природокористування, природоохорони, страхової діяльності та наукові надбання провідних учених з проблем економіки та управління національним господарством.

Використано закони України, нормативні документи з питань державного регулювання господарської діяльності, матеріали державних статистичних органів, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства екології та природних ресурсів України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, статистичні дані міжнародних організацій. Проаналізовано наукові праці українських та закордонних вчених, які відображають їх досягнення у сфері оцінювання та регулювання техногенних збитків у національному господарстві.

Робота має практичне значення для формування науково-методологічних засад формування й реалізування механізму державного регулювання господарської діяльності, спрямованого на ліквідування техногенних збитків у національному господарстві. Запропоновані підходи до економічного оцінювання техногенних збитків, формування й реалізування механізмів їх державного регулювання в Україні, зокрема, стосовно визначення у межах кожного виду економічної діяльності питомих витрат, втрат і потенційних збитків, спричинених деструктивним техногенним навантаженням, сприятимуть зростанню дієвості управління національним господарством на різних його рівнях (від загальнодержавного до об'єктового).